

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТИТУТУ ДІЗНАННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Динаміка змін чинного кримінального процесуального законодавства у зв'язку із запровадженням інституту кримінальних проступків має за мету сприяння спрощення порядку досудового розслідування кримінальних правопорушень – кримінальних проступків, а також зменшення навантаження на слідчі підрозділи. Вирішальним етапом у вказаному напрямі стало прийняття Закону України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» та Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» № 720-IX від 17 червня 2020 року. Проте, необхідність більш чіткого та однозначного розуміння окремих положень КПК України У зв'язку із запровадженням змін у КПК України не зникла. Серед іншого залишилась нагальна потреба конкретизувати повноважень, якими законодавець наділив керівника органу дізнання, дізнавача та уповноважену на проведення дізнання особу. Зокрема, це стосується: початку дізнання; проведення огляду місця події; опитування осіб; вилучення знарядь та засобів учинення правопорушення, а також проведення слідчих (розшукових) дії, в тому числі на підставі ухвали слідчого судді.

Провадження дізнання по кримінальних проступках характеризується багатьма особливостями, які відрізняють його від досудового слідства. Основною відмінністю є те, що дізнання як форма досудового розслідування носить спрощений характер, який дає можливість швидше притягнути особу до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального проступку. Але при цьому законодавець встановив достатньо широкі гарантії для належного забезпечення захисту прав, свобод та законних інтересів підозрюваних (обвинувачених) у вчиненні кримінального проступку.

Дізнавач, як посадова особа несе відповідальність за законність та своєчасність здійснення дізнання. Здійснюючи свої повноваження

відповідно до вимог КПК України, дізнавач є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення дізнавача, але, не зважаючи на самостійність дізнавача, з метою дотримання прав та свобод людини, а також з метою консолідації правосуддя дізнавач звертається з клопотанням, погодженим завчасно з прокурором, до слідчого судді з метою всебічного та вичерпного проведення досудового розслідування, а саме з метою отримання дозволу на проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, отриманням дозволу на здійснення заходів кримінального провадження. Отже, звертаючись з клопотанням до слідчого судді, дізнавач має на меті отримати інформацію, яка полягає у тому, що докази обов'язково мають бути допустимими, тобто отримані у порядку, встановленому КПК України, інакше така інформація в майбутньому може бути визнана судом недопустимий доказ. Безпосередні повноваження дізнавача щодо проведення обшуку передбачені п. 2 ч. 2 ст. 40-1 КПК України, що вказує на те, що дізнавач проводить слідчі (розшукові) дії у випадках, встановлених законом, проте ст. 236 КПК України дізнавач як суб'єкт проведення обшуку не передбачений. Водночас, положення ст. 234 КПК України є спеціальною нормою, яка надає право на звернення до суду лише зазначеним у ній суб'єктам – слідчому за погодженням з прокурором або безпосередньо прокурору. Окрім того, ст. 36 КПК України передбачено погодження прокурором клопотань саме слідчого. Положень про погодження клопотань дізнавача зазначена стаття не містить.

З огляду на вказане, на нашу думку, деякі положення чинного КПК України потребують уточнень окремих його положень, зокрема, з метою однозначного їх розуміння, зміст ч. 3 ст. 234 КПК України «У разі необхідності провести обшук слідчий за погодженням з прокурором або прокурор звертається до слідчого судді з відповідним клопотанням» та ч. 4 ст. 234 КПК України «Клопотання про обшук розглядається у суді в день його надходження за участю слідчого або прокурора» необхідно доповнити словом «дізнавач».